

Dr. Handó Tünde, az Országos Bírósági Hivatal Elnökének beszéde a Miskolci Törvényszéken rendezett Ünnepi Összbírói Értekezleten

Helyszín: Diósgyőri vár Lovagterme

Dátum: 2019. július 4.

Tisztelt Elnök Úr!
Kedves Bírótársaim!

A Diósgyőri vár és a hagyományápolás

„A rege és a néphagyomány azt tartja, miként a Diósgyőri várat a régi korban egy Diós György nevű gazdaember építé, ki álmában kincset látván a háza előtti nagy diófa tövében, ezt a valóságban fölkereste és találta, emberünk e kincsből építé föl a várat, s leányát hatalmas nagy urnak adta nőül.”

Vahot Imre, a reformkor ismert lapszerkesztője jegyezte fel ezt a kis történetet a Diósgyőri vár építéséről, amely jól mutatja, hogy milyen színes és gazdag a magyar néphagyomány, a magyar kultúra. Nagyon fontos, hogy a több mint ezeréves, egyedi és összetéveszthetetlen kulturális értékeinket, hagyományainkat ápoljuk, megőrizzük. Hiszen ezek jelentik generációról generációra a biztos fogódzót, kapaszkodót, az otthonosság, a biztonság érzetét mindannyiunk számára.

Nem kell messzire mennünk: ha körütekintünk ebben a gyönyörűen rekonstruált várépületben, megnézzük a tárlatokat, elolvassuk a történeteket, akkor rögtön szép példáját láthatjuk a hagyományörzésnek. E falak között sétálva eszünkbe juthat Nagy Lajos, a lovagkirály, aki 1364-ben nagy birtokrészt csatolt a várhoz. A nemzeti vár helyén itáliai és dél-francia mintára pompás gótikus várkastélyt építtetett. A falakat körülölelő vizesárok, a négy hatalmas toronnyal, az emeletes lakosztályokkal, valamint – ahol most vagyunk – a korabeli Közép-Európa legnagyobb lovagtermével Diósgyőr vára az ország legszebb és legpompázatosabb erődítménye volt. (<https://diosgyorivar.hu/vartortenet>)

A jelentős múltra visszatekintő bírósági szervezet is gazdag olyan hagyományokban, amelyek feltétlenül érdemesek a megőrzésre. A magyar bírák mély gyökerekből táplálkozhatnak, s meríthetnek erőt. Tárgyi környezetünk emlékei, valamint számos mintaszerű életút is ráirányítja a figyelmünket elődeink bölcsességére. A múltunkból leszűrhető tanulságok pedig okulásul szolgálhatnak a jelenünk és a jövőnk számára.

Az OBH bíróságtörténeti projektje

Az OBH – felismerve a bírósági hagyományokban rejlő értékeket – célul tűzte e hagyományok őrzésének, ápolásának felkarolását. Juhász Andor, a Kúria egykori jeles elnöke szerint: „Az emlékezés erejével tiszteletreméltó hagyománnyá kell átformálnunk mindazt, ami az igazságszolgáltatás számára értékes és becses.”

Ez a gondolat inspirálta azt a bíróságtörténeti projektet, amelyet 2012-ben indítottunk útjára. Célunk, hogy az igazságszolgáltatás társadalom történetében betöltött szerepét, a

bírósági szervezet és működés fejlődési ívét feltárjuk és rendszerezve adjuk át az utókornak.

A kezdetektől lényegesnek tartottuk, hogy a tudományos kutatómunka és az ismeretterjesztés ne csak országos, hanem helyi szinten is megvalósulhasson. Ezért indítottuk el a bíróságok számára a saját történelmük, tradícióik feltárását támogató, Ráth György polihisztor bíróról elnevezett pályázatunkat.

Ráth György pályázat

120 éves a Miskolci Törvényszék épülete

A „Ráth György - Bírósági történelem és hagyományápolás” pályázaton elnyert támogatás segítségével az elmúlt években a bíróságok szerte az országban számos történeti kutatást végeztek, kiállításokat, konferenciákat szerveztek, vagy éppen antik berendezési tárgyakat újíttak fel. A pályázatnak köszönhetően széleskörű együttműködés alakulhatott ki kulturális intézményekkel, közgyűjteményekkel, egyetemekkel, tudományos műhelyekkel is.

Örömmre szolgál, hogy a pályázat egyre növekvő népszerűségnek örvend, 2014 óta összesen 65 pályázat érkezett, csak az idei pályázati kiírásra 4 ítéltábla és 13 – köztük a miskolci – törvényszék jelentkezett és nyert támogatást. A vállalkások között ezúttal is számos kiadvány elkészítése, rendezvények szervezése, emléktáblák elhelyezése és bútorok restaurálása szerepelt.

A Miskolci Törvényszék idén már a 4. alkalommal vállalkozott arra, hogy a Ráth György pályázat keretében bemutassa Borsod-Abaúj-Zemplén megye bíróságainak irattárában, a múzeumok és levéltárak polcain elfekvő történeti és szellemi értékeit, az egykori bölcs, nagy tekintélyű bíró elődök életművét. A megyében dolgozó kollégák áldozatos kutató munkájának eredményeként – amelyet itt is megköszönök – elkészült kötet újabb részleteket tár fel a megye bírósági és bírái történelméből. Különös aktualitását adja ennek a műnek, hogy – amint azzal nemsokára egy külön előadás is foglalkozik – éppen 120 évvel ezelőtt, 1899-ben adta át Ortvay Miksa akkori törvényszéki elnök a miskolci Igazságügyi Palota városképet meghatározó épületét.

Bíróságtörténeti kiállítás- és konferenciakörút

150 éves a bírói hatalomról szóló törvény

De más, fontos kerek évfordulót is ünnepelhetünk ebben az évben. Pontosan 150 évvel ezelőtt, 1869. július 15-én hirdették ki a bírói hatalomról szóló 1869. évi IV. törvénycikket, amely elválasztotta a bíraskodást a közigazgatástól. A törvény megteremtette Magyarországon az igazságszolgáltatást mint önálló hatalmi ágat. Elsőként deklarálta a bírói függetlenséget, kimondva, hogy a bíró csak a törvénynek, illetve a törvényerejű szokásoknak van alávetve. A törvény hatályba lépésétől kezdve a bíró elmozdíthatatlanná és áthelyezhetetlenné vált. Ekkor szabályozták először a bírák alkalmazásának szakmai feltételeit is.

E törvény jelentőségét nem lehet túlbecsülni. Annak hatására Magyarországon egy új bírói modell született. Az eddig főként közigazgatási és hatalmi kötelességből ítélkező, a jogot olykor nem, vagy csak felületesen ismerő bíró helyébe az élethivatal-szerűen ítélkezést folytató, felkészült, szakmailag hozzáértő, jogismerő, elkötelezett bíró lépett. A munkájára

és feladatára büszke, öntudatos bíró alakja jellemző vonása lett a polgári korszaknak. A hivatásának élő, felelősségével szembenező, társadalmi feladatait értő bíró jellemzőit szinte minden bírósági vezető megpróbálta összefoglalni. (Mezey Barna: Az 1869. évi IV. tc. jelentősége)

Puky Gyula kúriai bíró, táblaelnök, akinek helyi kötődése is van, hiszen az 1860-as évek végén Abaúj megye tiszti főügyésze, törvényszéki helyettes bírása és rögtönítélőszéke rendes bírása is volt, így fogalmazott: „A bíró hivatása komoly, zajtalan és nyugodt, pályáját nem kíséri tapsvihár, munkáját nem jutalmazza közönség éljene, útját nem jelölik a dicsőség emléktáblái, számára nem fűz babérkoszorút senki, de van mégis egy jutalma, a legértékesebb érdemkereszt, mely a férfi keblét díszítheti, a kötelességek hű teljesítésének öntudata. Lelkesítse és vezérelje ez a tudat bírótársaimat nehéz munkáik folyamán és jutalmazza a nyugalom éveiben is.”

A 150 éves évforduló előtt tisztelegve az OBH tavaly egy országos kiállítás- és konferenciakörutat hívott életre, amely – Juhász Andor idézett gondolata jegyében – „az emlékezés erejével” mutatja be szerte az országban a magyar bíróságtörténetet.

A körút Szegeden indult, s még a tavalyi év során onnan érkezett Borsod-Abaúj-Zemplén megyébe, Edelénybe egy nagyszerű konferenciával és kiállítással. Innen ment tovább Debrecenbe, majd Győrbe és Pécsre. Az egyes helyszínek regionális központokként fogták össze az adott területhez tartozó ítélőtáblát, törvényszékeket, járásbíróságokat, valamint állam- és jogtudományi képzőhelyeket. A körút mintegy másfél év alatt bejárva az országot, mindenhol lehetőséget adott a helyi jogszolgáltatás történetének bemutatására, épületek, tárgyi emlékek, dokumentumok, periratok, bíró egyéniségek megismertetésére.

A körút záró eseményére a Fővárosi Ítélőtábla szervezésében, Budapesten kerül sor a jövő héten. Az utolsó állomáson – a menet közben egyre gyarapodó kiállítási anyag és a konferenciák előadásai alapján – az ország bíróságainak teljes története megismerhető.

A múltban rejlő jövő...

Kedves Kollégáim!

A 21. század számos újszerű követelményt támaszt a bírósági szervezettel szemben, amely kihívásokra az OBH-nak és a szervezetnek megfelelő válaszokat kell találnia. Elég csak a gyorsan változó jogszabályi környezetre, a 185 épületben 11.000 embert foglalkoztató szervezet emberi és tárgyi erőforrás-gazdálkodására, vagy épp a digitális átállásra gondolnunk... E kihívások megoldásában múltunk tapasztalatai, történelmünk, hagyományaink is sokat segíthetnek.

Angyal Pál írta egy helyen: „Az emlékezés a lélek szükséglete, az egyén, társadalom és állam éltető ereje. Amint ideálok nélkül nincs az életnek értelme, éppúgy emlékek hiányában elveszti az élet hangulatát, értékét és azt a folytonosságot, mely erőt kölcsönöz a küzdőnek, reményt ébreszt a csüggedőben és lendülettel tölti el az élni akarót.”

Bízom abban, hogy azt az erőt, reményt és lendületet, amelyet mi kapunk elődeinktől, mi magunk is tovább tudjuk majd adni a jövő generációknak.

Köszönet

Kedves vezető- és bírótársaim!

Köszönöm a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei bíróságok vezetőinek és bíráinak a lelkiismeretes, az Alaptörvény szellemében végzett becsületes, nagy elődökhöz méltó munkáját. Köszönöm kiállításukat a bírósági szervezet hagyományos értékei, közösen elért eredményei, sikerei mellett. Köszönöm azt a nyugodt erőt, amelyet képviselnek és amire mindig számítani lehet.

Záró gondolatként hadd idézzem ismét Puky Gyula szavait a bírói hatalom gyakorlásáról szóló törvényről és a bírói függetlenségről: „Az emberi társadalom életében épp úgy, mint az egyes emberek szívében két ellentétes erő áll folytonos harcban egymással: a jogérzet és a szenvedély. Mennél erősebbek a szenvedély hullámcsapásai, annál erősebb védsáncokat kell emelnünk a jog és igazságérzet védelmére. Ezt a feladatot akarta megvalósítani a bírói hatalom gyakorlásáról szóló törvény. Nálunk, ahol a politikai pártélet ütere erőteljesebben lüktet, alkotmányos intézményeinknél fogva mindenkinek kötelessége – nemcsak joga, de kötelessége – a politikai pártküzdelmek harcterére kilépni, s tudjuk, hogy a pártküzdelem szenvedélyeket támaszt. Csak a bírói kar az, amelyet az idézett törvény eme kötelezettségek súlya alól felmentett. Ez tehát a bírói karra nézve nem a politikai jogok gyakorlásnak megszorítását jelenti, hanem ezzel a törvény a bírói kart egy eminens kiváltsággal ruházta fel, – kiváltsággal, mely a bírói kart a társadalom összes tényezői fölé emelte. Ezt a kiváltságunkat szeretett bírótársaim óvnunk, ápolnunk és – ha valaha védelemre szorulna – védelmeznünk kell utolsó leheletünkig.”

Köszönöm szépen a figyelmet.